

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษา เรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการนายทหารชั้นประทวน กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 9 ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความรู้
2. ปรัชญาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
3. ความหมายของคำว่าขวัญ และกำลังใจ
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับความรู้

ความหมายของความรู้ (Knowledge)

มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของความรู้ความเข้าใจไว้แตกต่างกันดังต่อไปนี้ พรทิพย์ สุขวัฒนาพร (2548, 14) กล่าวว่า ความรู้เป็นพฤติกรรมขั้นต้น ซึ่งผู้เรียนเพียงแต่จำได้โดยการฝึก การเห็น การได้ยิน ความรู้ขั้นนี้ ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับคำจำกัดความ ข้อเท็จจริง ทฤษฎี กฎ โครงสร้าง และวิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากประสบการณ์ที่พบเห็น

โดยสรุปอาจกล่าวได้ว่า ความรู้เป็นข้อเท็จจริง ความจริง วิธีการแก้ปัญหาที่ได้จากประสบการณ์ที่พบเห็น

แหล่งที่มาของความรู้

Benjamin S. Bloom (1956, 192-193) ได้กล่าวว่า แหล่งที่มาของความรู้อาจแบ่งได้เป็น 5 แหล่ง ดังนี้

1. ความรู้ที่พระเจ้าเป็นผู้ให้ (Revealed Knowledge) เป็นความรู้อมตะ เป็นที่เชื่อกันว่า ความรู้ประเภทนี้ทำให้คนเป็นนักปราชญ์ได้ ได้แก่ ความรู้ที่ได้จากคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ที่ยอมรับว่าเป็นความจริง เพราะความเชื่อใครจะดัดแปลงแก้ไขไม่ได้

2. ความรู้ที่ได้จากการเชี่ยวชาญ (Authoritative Knowledge) เช่น หนังสือ พจนานุกรม การวิจัย เป็นต้น

3. ความรู้ที่เกิดจากความรู้อัจฉริยะ (Intuitive Knowledge) เป็นความรู้ที่เกิดขึ้นอย่างฉับพลัน และรู้สึกได้ว่ารู้ด้วยตนเองทั้งที่ไม่รู้ว่ามาได้อย่างไร รู้แต่ว่าได้ค้นพบสิ่งที่ต้องการค้นหาเป็นความรู้ที่ทดสอบได้ด้วยวิธีการพิจารณาเหตุผล

4. ความรู้ที่ได้จากการคิดหาเหตุผล (Rational Knowledge) เป็นความรู้ที่แสดงถึงความเป็นจริงอยู่ในตนเอง ปัจจัยที่ทำให้การคิดหาเหตุผลไม่ถูกต้อง คือ ความลำเอียง ความสนใจ และความชอบ

5. ความรู้ที่ได้จากประสาทสัมผัส (Empirical Knowledge) ได้แก่ การเห็นและการได้ยิน การได้จับต้องและการสังเกต

ระดับของความรู้

Bloom (1956 อ้างถึงใน พรทิพย์ สุขวัฒนาพร, 2548, 15) ได้แบ่งความรู้ ออกได้ 4 ระดับ คือ

1. ความรู้ระดับต่ำ ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากการเดา หรือภาพลวงตาทางประสาทสัมผัส
2. ความรู้ระดับธรรมดา ได้แก่ ความรู้ทางประสาทสัมผัส หรือความเชื่อที่สูงกว่าแต่ยังไม่แน่นอนเพียงชั้นอาจเป็นไปได้
3. ระดับสมมติฐาน ได้แก่ ความรู้ที่เกิดจากความคิดหรือความเข้าใจ ไม่ได้เกิดจากประสาทสัมผัส เช่น ความรู้ทางคณิตศาสตร์ ความรู้ขั้นสมมติฐาน เพราะเกิดจากค่านิยมและสมมติฐานที่ยังไม่ได้พิสูจน์
4. ระดับเหตุผล ได้แก่ ความรู้จากตรรกวิทยาเป็นความรู้ที่ทำให้มองเห็นรูปหรือมโนภาพว่าเป็นเอกภาพ

การวัดความรู้

พรทิพย์ สุขวัฒนาพร (2548, 15) ได้กล่าวว่า ความรู้ คือ ความสามารถทางพุทธิปัญญา ซึ่งแบ่งได้หลายระดับ ดังนั้นการวัดความรู้จึงควรวัดความสามารถทุกระดับ

เครื่องมือที่ใช้วัดความรู้จะต้องอาศัยแบบทดสอบสัมฤทธิ์ (Achievement Test) ซึ่งเป็นการวัดความสามารถทางปัญญาและทักษะต่าง ๆ ตลอดจนสมรรถภาพด้านต่าง ๆ ที่ได้จากการเรียนรู้ในอดีต ยกเว้นการวัดทางด้านร่างกาย การวัดความรู้ใช้เครื่องมือแตกต่างกันตามความสามารถทางสติปัญญา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. พฤติกรรมด้านความรู้ความจำ (Knowledge) ความรู้ความจำ หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นหลักเบื้องต้นของพฤติกรรมด้านอื่น ๆ ซึ่งนอกจากความจำแล้วยังมีการระลึกได้ (Recall) อีกด้วยแต่ไม่จำเป็นต้องตีความหมายในเรื่องนั้น ๆ

2. พฤติกรรมด้านความเข้าใจ (Comprehension) ความเข้าใจ หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถจับใจความสำคัญของเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ทั้งเป็นรูปธรรมและนามธรรม

3. พฤติกรรมด้านการนำไปใช้ (Application) การนำไปใช้ หมายถึง พฤติกรรมที่สามารถนำเอาสิ่งที่ประสบมาไปใช้ให้เกิดประโยชน์หรือไปแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

4. พฤติกรรมด้านการวิเคราะห์ (Analysis) การวิเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวต่าง ๆ ออกเป็นส่วนประกอบย่อยหรือเป็นการหาความสำคัญความสัมพันธ์และหลักการหรือทฤษฎีที่เป็นมูลเหตุของเรื่องราวต่าง ๆ ได้

5. พฤติกรรมด้านการสังเคราะห์ (Synthesis) การสังเคราะห์ หมายถึง ความสามารถในการนำเอาเรื่องราวต่าง ๆ หรือส่วนประกอบย่อย ๆ มาผูกสัมพันธ์เป็นเรื่องเดียวกัน โดยมีการดัดแปลงริเริ่ม สร้างสรรค์ ทำการปรับปรุงให้ดีขึ้น

6. พฤติกรรมด้านการประเมินค่า (Evaluation) การประเมินค่า หมายถึง การวินิจฉัยหรือการตีราคาอย่างมีหลักเกณฑ์เป็นการตัดสินใจว่า สิ่งใดดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยใช้หลักเกณฑ์ที่เชื่อถือได้

พรทิพย์ สุขวัฒนาพร (2548, 15) กล่าวว่า ความรู้ หมายถึง ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน และให้ความหมายของความเข้าใจว่า ความเข้าใจในความหมายของสิ่งนั้น และได้กล่าวถึงรายละเอียดของเรื่องความรู้ความเข้าใจไว้ ดังนี้

ความรู้ หมายถึง ความสามารถในทางพุทธิปัญญา ประกอบด้วย ความรู้ความสามารถ และทักษะต่าง ๆ ทางสมอง แบ่งเป็น 6 ชั้น ซึ่งเรียงจากพฤติกรรมที่ง่ายไปหาพฤติกรรมที่ยากดังต่อไปนี้

1. ความรู้ (ความจำในสิ่งที่เคยมีประสบการณ์มาก่อน)

1.1 ความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาโดยเฉพาะ

1.1.1 ความรู้เกี่ยวกับความหมายของคำต่าง ๆ

1.1.2 ความรู้เกี่ยวกับความจริงต่าง ๆ ซึ่งได้แก่ เวลา เหตุการณ์

1.2 ความรู้เกี่ยวกับวิธีและการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับลักษณะแบบแผนต่าง ๆ

1.2.1 ความรู้เกี่ยวกับแนวโน้มและการจัดลำดับ

1.2.2 ความรู้เกี่ยวกับการจำแนกและแบ่งประเภทของสิ่งต่าง ๆ

1.2.3 ความรู้เกี่ยวกับเกณฑ์

1.2.4 ความรู้เกี่ยวกับระเบียบวิธีการดำเนินงานของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

1.3 ความรู้เกี่ยวกับการรวบรวมแนวความคิดและโครงสร้างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งความรู้เกี่ยวกับกฎและการใช้กฎนี้ในการบรรยายคุณค่า หรือพยากรณ์ หรือตีความหมายของสิ่งที่เราสังเกตเห็นและความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีและโครงสร้าง

2. ความเข้าใจ (การเข้าใจความหมายของสิ่งนั้น)

2.1 การแปล (การแปลจากแบบหนึ่งไปสู่แบบหนึ่ง โดยรักษาความหมายอย่างถูกต้อง)

2.2 การตีความหมาย (การอธิบายหรือเรียบเรียงนั้นเสียใหม่ให้เข้าใจง่าย)

2.3 การขยายความ (การขยายความหมายของมูลที่มีอยู่ให้ไกลไปกว่าเดิม)

3. การนำไปใช้ (การนำสาระสำคัญต่าง ๆ ไปใช้ในสถานการณ์จริง)

4. การวิเคราะห์ (การแยกเรื่องราวออกเป็นส่วนย่อย ๆ)

4.1 การวิเคราะห์ส่วนประกอบต่าง ๆ

4.2 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบนั้น

4.3 การวิเคราะห์หลักหรือวิธีการรวบรวมส่วนประกอบต่าง ๆ เหล่านั้น

5. การสังเคราะห์ (การรวมส่วนประกอบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน)

5.1 การกระทำที่เป็นสื่อให้ผู้อื่นเข้าใจความหมาย

5.2 การกระทำที่เกี่ยวกับแผนงานหรือข้อเสนอตามวิธีการต่าง ๆ

5.3 การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่าง ๆ อาทิเช่น การที่ส่วนประกอบ

เหล่านั้นรวมกันได้โดยอาศัยความสัมพันธ์อะไรที่สำคัญ

6. การประเมินผล (การตัดสินคุณค่าในสิ่งที่กำหนดความมุ่งหมายได้ โดยใช้เกณฑ์ที่แน่นอน)

6.1 การตัดสินโดยอาศัยเหตุการณ์ภายในสิ่งนั้นเป็นเกณฑ์

6.2 การตัดสินโดยอาศัยเกณฑ์ภายนอกมาพิจารณา

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า ความรู้เป็นองค์ประกอบหนึ่งของทัศนคติ บุคคลที่มีความรู้มาก การเปลี่ยนแปลงทัศนคติก็อาจจะเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่เป็นบวกหรือเป็นลบ คือ ถ้าบุคคลรู้หรือเข้าใจในสิ่งหนึ่งก็จะเกิดทัศนคติต่อสิ่งนั้น ถ้ามีความรู้ในทางที่ไม่ดีอาจจะมีแนวโน้มจะไม่มีทัศนคติต่อสิ่งนั้นเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ห้องสมุดงานวิจัย
วันที่... 4 พ.ค. 2555
เลขทะเบียน... 245419
เลขเรียกหนังสือ...

ปรัชญาแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ดังนี้

“...เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานของแผ่นดิน เปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้ก็อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป...” (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549, 112)

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยว่าล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่ดีทันสมัย แต่เราอยู่อย่างพอมีพอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ ช่วยกันรักษาส่วนรวมให้อยู่ดีกินดีพอสมควร ขออย่าพอควร พออยู่พอกิน มีความสงบไม่ให้นักอื่นมาแย่งคุณสมบัตินี้จากเราไปได้...” (สมพร เทพสิทธิ์า, 2549, 23)

“...การจะเป็นเช่นนั้นมันไม่สำคัญ ก็สำคัญอยู่ที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกินหมายความว่าอุ้มชูตัวเองให้มีพอเพียงกับตนเอง...” (สมพร เทพสิทธิ์า, 2549, 24)

“...คนเราถ้าพอในความต้องการ มันก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้ามีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภมาก คนเราก็อยู่เป็นสุข...” (สมพร เทพสิทธิ์า, 2549, 25) พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (อ้างถึงใน สมพร เทพสิทธิ์า, 2549, 34 - 35) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงมีหลัก 3 ประการ คือ การรู้จักประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันความเสี่ยง โดยหลัก 3 ประการนี้ไม่ได้นำไปใช้เฉพาะเรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น เรื่องการศึกษา เรื่องวัฒนธรรม ก็นำไปใช้ได้

สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (อ้างถึงใน สมพร เทพสิทธิ์า, 2549, 25 - 26) ได้ให้คำอธิบายของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร

มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

ปัจจุบันระบบเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว กำลังเป็นที่ได้รับความนิยมนอย่างกว้างขวางทั้งในด้านทฤษฎีและด้านการปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัสเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ได้มีการเผยแพร่กระจายไปสู่ชุมชน สังคม ชนบทไทยมากขึ้น ในหนังสือ “พระราชดำรัส” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียบเรียง “ทฤษฎีใหม่” โดยแบ่งเป็น 3 ชั้น และขยายความได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการจัดระบบจัดระบบจรรยาบรรณ, 2514, 7)

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ผลิตอาหารเพื่อบริโภคเอง เหลือจึงนำออกขาย ทำให้มีกิน ไม่มีภาระหนี้สิน และมีเงินออม

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชน ทำเศรษฐกิจชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การเกษตร หัตถกรรม แปรรูปอาหาร ทำธุรกิจ บั๊มน้ำมัน ขายอาหาร ขายสมุนไพร ตั้งศูนย์การแพทย์ แผนไทย จัดการท่องเที่ยวชุมชน มีกองทุนชุมชนหรือธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 มีการเชื่อมโยงกับบริษัทที่ประกอบธุรกิจขนาดใหญ่ รวมถึงการส่งออก จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ส่งผลให้เกิดการตื่นตัวและมุ่งมั่นที่จะศึกษาค้นคว้าตามแนวคิดทฤษฎีใหม่กันมากขึ้น เช่นเดียวกันกับนักวิชาการหลายท่านซึ่งได้รวบรวมแนวคิดหลักวิธีการปฏิบัติทางทฤษฎีใหม่ ดังนี้

สุเมธ ตันติเวชกุล (2542, 15) ได้เรียบเรียงแนวทางปฏิบัติตนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ดังนี้

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในด้านที่ไม่จำเป็น ลด ละ ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ่มเฟือย ต้องประหยัดในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดถือการประกอบอาชีพที่ถูกต้อง สุจริต แม้ตกอยู่ในภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำรัสที่ว่า ความเจริญทั้งหลาย ย่อมเกิดจากความประพฤติชอบและการหาเลี้ยงชีพเป็นหลักสำคัญ

3. ละ เลิก การแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันในการค้าขาย ประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสในเรื่องนี้ว่า ความสุข ความเจริญ อันแท้จริงนั้นหมายถึง

ความสุข ความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรม ทั้งในเจตนาและการกระทำไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยความแกร่งแ่ง เบียดบังมาจากผู้อื่น

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวาย ใฝ่หาความรู้ให้เกิดรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง

สุเมธ ตันติเวชกุล (2549, 117 – 128) กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับสังคมทุกระดับ ดังนี้

1. ระดับบุคคล/ครอบครัว

1.1 สามารถให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตนใน 5 ด้าน ได้แก่ จิตใจ สังคม เทคโนโลยี เศรษฐกิจและทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

1.2 รู้จักคำว่า “พอ” และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

1.3 พยายามพัฒนาตนเองเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและความชำนาญ

1.4 มีความสุขและความพึงพอใจกับชีวิตที่พอเพียง ยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต

2. ระดับชุมชน

2.1 รวมกลุ่มทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม โดยอาศัยภูมิปัญญาและความสามารถของตน และชุมชน

2.2 มีความเอื้ออาทรระหว่างสมาชิกชุมชนให้เกิดพลังทางสังคม

2.3 พัฒนาไปสู่เครือข่ายระหว่างชุมชนต่าง ๆ

3. ระดับรัฐหรือระดับประเทศ

3.1 ชุมชน/สังคมหลาย ๆ แห่งร่วมมือกันพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง

3.2 วางรากฐานของประเทศให้มีความพอเพียงและพร้อมก่อน จึงค่อย ๆ ดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศให้เจริญขึ้นตามลำดับ ๆ ต่อไป

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้อง มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง

ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

1. กรอบแนวคิด เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 30 ปี ตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไข เพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายโดยสรุป ดังนี้

1.1 เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็น โดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย และตลอดระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมาได้มีการทดลองดำเนินโครงการพัฒนาที่หลากหลาย ตามแนวพระราชดำริเพื่อหาแนวทางและรูปแบบการพัฒนาที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้แล้วยังเกิดชุมชนหลายแห่งที่มีแนวทางการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่สามารถใช้เป็นกรณีศึกษาได้ ทั้งหมดนี้บ่งชี้ให้เห็นถึงแนวทางปฏิบัติและตัวอย่างการนำไปประยุกต์ใช้ที่แท้จริง

1.2 เป็นปรัชญาที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา ทั้งอดีต ปัจจุบัน และอนาคต กล่าวคือ ได้มีพระราชดำรัสมาตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ใน พ.ศ. 2540 และสามารถใช้เป็นแนวทางการพัฒนาเพื่อก้าวพ้นจากวิกฤตและการพัฒนาในสถานการณ์ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน

1.3 เป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบที่มีลักษณะพลวัตร กล่าวคือ มองว่าสถานการณ์ในโลกนั้นมีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นตลอดเวลา เนื่องจากความเชื่อมโยงของปัจจัยต่าง ๆ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์

1.4 เป็นปรัชญาที่มุ่งผลในระยะสั้นและระยะยาว โดยเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤติในแต่ละช่วงเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาในมิติต่าง ๆ อาทิ มิติทางธรรมชาติ ทางสังคมและทางเศรษฐกิจ

1.5 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็น Paradigm Shift ลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นจากการพิจารณาและวิเคราะห์สถานการณ์และความเปลี่ยนแปลง นโยบาย แนวทางและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ตลอดจนผลที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลากว่า 30 ปีที่ผ่านมา ซึ่งหมายรวมถึงการที่ชุมชนและประเทศต่าง ๆ มีความเชื่อมโยงกันมากขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ และการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี วัฒนธรรม และค่านิยมทางสังคม

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวหน้าทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

จะเห็นได้ว่า แนวคิดทางสายกลางเป็นหัวใจสำคัญของปรัชญาที่นำมาใช้ในการบริหารและพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวต่อโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ กล่าวคือ

2.1 ไม่ใช่การปิดประเทศอย่างสิ้นเชิง แต่ก็ไม่ใช่การเปิดเสรีอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการเตรียมความพร้อมของคนและสังคมในการเข้าสู่กลไกตลาด

2.2 ไม่ใช่การอยู่อย่างโดดเดี่ยว หรือพึ่งพิงภายนอกหรือคนอื่นทั้งหมดแต่เน้นความคิด และการกระทำที่จะพึ่งตัวเองเป็นหลักก่อนที่จะไปพึ่งคนอื่น

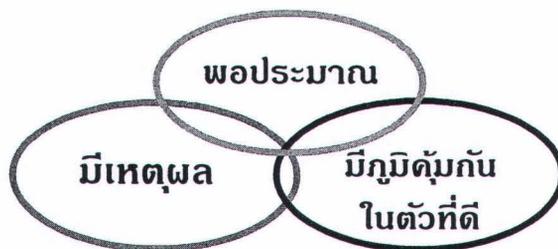
2.3 ทางสายกลาง หมายถึง วิธีการหรือการกระทำที่พอประมาณบนพื้นฐานของ ความมีเหตุผลและสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งในที่สุดแล้วจะนำไปสู่การพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นทั้งแนวทางการแก้ไขปัญหาเพื่อให้รอดพ้นวิกฤตและทำให้สังคมประเทศสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

3. ค่านิยมความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน

เห็นได้ว่า ความพอเพียงต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กัน ได้แก่ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี กล่าวคือ กิจกรรมใด ๆ ที่ขาดคุณลักษณะใดคุณลักษณะหนึ่งไปก็จะเป็นความพอเพียง คุณลักษณะทั้ง 3 ประกอบด้วย

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ทางสายกลาง

เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) เงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต สติปัญญา ชยันตทน แบ่งปัน)

นำไปสู่

ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม

สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน

ภาพ 1 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2550, 21)

3.1 ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่มากเกินไป และไม่น้อยเกินไป ในมิติต่าง ๆ ของการกระทำ เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

3.2 ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอประมาณใน มิติต่าง ๆ นั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3.3 การมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร เพื่อเตรียมตัวพร้อมรับผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่มองโลกเชิงระบบ ที่มีลักษณะพลวัตตรงได้กล่าวข้างต้น การกระทำที่จะสามารถเรียกว่าพอเพียงนั้น จึงมิใช่แต่จะ คำนึงถึงเหตุการณ์และผลในปัจจุบันเท่านั้น แต่จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงความเป็นไปได้ของ สถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกลภายใต้ข้อจำกัดของความรู้ที่มีอยู่ และสร้างภูมิคุ้มกันในตัวให้พอเพียงที่จะสามารถพร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ระดับของความพอประมาณต้องครอบคลุมมิติการจัดการความเสี่ยงเชิงพลวัต จึงจะนับได้ว่าเป็นระดับพอเพียงที่สมบูรณ์

4. เจ็อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ ต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน ขณะเดียวกันต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ

4.1 เจ็อนไขความรู้ การที่จะนำไปสู่การตัดสินใจการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ที่อยู่ในระดับพอเพียง ต้องอาศัย

4.1.1 ความรอบรู้ คือ มีความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างรอบด้าน โดยครอบคลุมเนื้อหาของเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการนำไปใช้ในโอกาส และเวลาต่าง ๆ

4.1.2 ความรอบคอบ คือ ความสามารถที่จะนำความรู้และหลักวิชาการต่าง ๆ เหล่านั้น มาพิจารณาให้เชื่อมโยงสัมพันธ์กัน ประกอบการวางแผนก่อนที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติทุกขั้นตอน

4.1.3 ความระมัดระวัง คือ ความมีสติในการนำแผนปฏิบัติที่ตั้งอยู่บนหลัก วิชาการต่าง ๆ เหล่านั้นไปใช้ในทางปฏิบัติ เพราะในความเป็นจริงแล้วสถานการณ์เปลี่ยนแปลง ตลอดเวลา ดังนั้นการนำความรู้และความรอบคอบมาใช้จึงต้องอาศัยความระวังให้รู้เท่าทัน เหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปด้วย

4.2 เจ็อนไขคุณธรรม โดยจะต้องเสริมสร้างใน 2 ด้าน ได้แก่

4.2.1 ด้านจิตใจ/ปัญญา โดยเน้นความรู้คู่คุณธรรม กล่าวคือ ตระหนัก ในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรอบรู้ที่เหมาะสม

4.2.2 ด้านการกระทำหรือแนวทางการดำเนินชีวิต โดยเน้นความอดทน ความเพียร สติปัญญา และความรอบคอบ ทั้งนี้ มีกลุ่มเป้าหมายที่เน้นเป็นพิเศษในการเสริมสร้าง เจ็อนไข 2 ด้านข้างต้น คือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ เนื่องจากการกระทำ ไต ๆ ของคนกลุ่มนี้สามารถก่อให้เกิดผลกระทบในสังคมวงกว้างได้ ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเน้นย้ำเรื่องความรู้และคุณธรรมเป็นอย่างมาก ดังจะเห็นได้จาก พระบรมราโชวาทในวาระต่าง ๆ ดังตัวอย่างเช่น

“...ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวัง อย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน

จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจ ในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสมดำเนินชีวิต ด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ....”

“...ท่านจะต้องสุจริตต่อบ้านเมือง สุจริตต่อประชาชน และสุจริต ต่อหน้าที่ นอกจากความรู้และความสุจริตประจำตัวแล้ว ท่านควรมีหรือตั้งจุดมุ่งหมายให้แน่วแน่ ในการที่จะกระทำนั้น แล้วใช้ความคิดไตร่ตรองว่าจะทำอย่างไรบ้าง และการใช้ความคิดดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องใช้สติควบคุม มิฉะนั้นก็จะเป็นความคิดที่ฟุ้งซ่านซึ่งประเทศชาติไม่พึงปรารถนา...”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 7 กรกฎาคม 2498)

“...การดำเนินชีวิตโดยใช้วิชาการอย่างเดียวยังไม่เพียงพอจะต้องอาศัย ความรู้รอบตัวและหลักศีลธรรมประกอบด้วย ผู้ที่มีความรู้ดีแต่ขาดความยั้งคิด นำความรู้ไปใช้ในทางมิชอบก็เท่ากับเป็นบุคคลที่เป็นภัยแก่สังคมมนุษย์....”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 18 กันยายน 2504)

“...ก่อนที่แต่ละคนจะออกไปประกอบกิจการงาน ดำเนินชีวิตต่อไป ใครขอให้คิดไตร่ตรองให้เข้าใจโดยชัดเจนแจ้งว่าการศึกษสำเร็จได้นี้ ตัวท่านเองต้องพากเพียร บากบั่นอย่างหนักยิ่งมาโดยตลอด เมื่อได้บากบั่นสร้างความสำเร็จในการศึกษาด้วยตนเองมา ได้ ขั้นหนึ่งแล้ว ขอให้มุ่งมั่นสร้างความสำเร็จในชีวิตต่อไป....”

(พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 29 มกราคม 2513)

“... ในการดำเนินชีวิตของเราต้องข่มใจไม่กระทำการใด ๆ ที่รู้สึกด้วยใจจริงว่าชั่วว่าเลียมต้องฝืนต้องต้าน ความติดและความประเพณีทุกอย่างที่รู้สึกว่าจะขัดกับธรรมะ เราต้องกล้าและบากบั่นที่จะกระทำสิ่งที่เราทราบว่าเป็นความดี เป็นความถูกต้องและเป็นธรรม”

(พระราชดำรัสพระราชทานเพื่อเชิญไปอ่านในพิธีเปิดการประชุม ยุวพุทธิกสมาคมทั่วประเทศที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 12 ธันวาคม 2513)

“...ความรู้จักถอดถอนอดกลั้นไม่ยอมด้วยยอมใจให้รู้วามไปตามเหตุการณ์ ตามอคติและอารมณ์ที่ชอบใจหรือไม่ชอบใจนั้นทำให้เกิดมีการยั้งคิด และธรรมดาคนเราเมื่อยั้งคิด ได้แล้วยอมมีโอกาที่จะพิจารณาเรื่องที่ทำความผิดทบทวนดูใหม่อีกคำรบหนึ่ง การพิจารณา

ทบทวนเรื่องใด ๆ ใหม่ย่อมจะช่วยให้มองเห็นละเอียดชัดเจนขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจอันสว่างไสว”

(พระบรมราชาโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรของ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 14 กันยายน 2516)

5. แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจสังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

เมื่อพิจารณาจากพระราชดำรัสในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง จะเห็นได้ว่า แนวความคิดเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงได้มีการพัฒนามาโดยลำดับ เห็นได้จากพระราชดำรัส พ.ศ. 2542 เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า มีเป็นขั้น ๆ เช่นเดียวกับทฤษฎีใหม่ดังนี้

“.....เศรษฐกิจพอเพียงนี้ก็จะมีเป็นขั้น ๆ แต่จะบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้พอเพียง เฉพาะตัวเองร้อยเปอร์เซ็นต์นี้เป็นสิ่งที่ทำไม่ได้ จะต้องมีการแลกเปลี่ยน ต้องมีการช่วยกันพอเพียง ในทฤษฎีในหลวงนี้ คือ ให้สามารถที่จะดำเนินงานได้ ฉะนั้นโครงการต่าง ๆ หรือเศรษฐกิจที่ใหญ่ จะต้องมีความสอดคล้องกันดีไม่ใช่เหมือนทฤษฎีใหม่ที่ใช้ที่ดินเพียง 15 ไร่ และสามารถที่จะปลูกข้าว พอกิน กิจการนี้ใหญ่กว่าแต่ก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน คนไม่เข้าใจว่ากิจการใหญ่ ๆ เหมือนสร้างเขื่อนป่าสักก็เป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกันเขานึกว่าเป็นเศรษฐกิจสมัยใหม่ เป็นเศรษฐกิจที่ห่างไกลจากเศรษฐกิจพอเพียง แต่ที่จริงแล้วเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน ...”

(พระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา, 23 ธันวาคม 2542)

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงมีอยู่ 2 แบบ คือ มีทั้งเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานและแบบก้าวหน้า

1. เศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ ความพอมีพอกินสามารถพึ่งตนเองได้โดยไม่โลภมาก และไม่เบียดเบียนคนอื่น ดังมีรายละเอียดตามพระราชดำรัสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้พระราชทานไว้ว่า คือ Self-sufficiency นั้นหมายความว่า ผลิตอะไรมีพอที่จะใช้ไม่ต้องไปซื้อคนอื่น อยู่ได้ด้วยตนเอง (พึ่งตนเอง) เป็นตามที่เขาเรียกว่า ยืนบนขาของตัวเอง (ซึ่งแปลว่าพึ่งตนเอง) ไม่ต้องไปยืมขาของคนอื่นมาใช้สำหรับยืน แต่พอเพียงนี้ความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือ คำว่า พอก็เพียงพอเพียงนี้ก็พอ ดังนั้นคนเราถ้าพอใจในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภ อย่างมากคนเราก็อยู่เป็นสุขพอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น ต้องให้

พอประมาณตามอัตภาพ พุดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติตนก็พอเพียง (พระราชดำรัสเนื่องในวโรกาสวันเฉลิมพระชนพรรษา, 4 ธันวาคม 2541)

ความหมายจากพระราชดำรัสข้างต้นนี้ได้สื่อให้เราเข้าใจความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน คือ การพึ่งตนเองให้ได้ โดยยึดหลักของความพอเพียงทั้งความคิดและการกระทำในการดำเนินชีวิตประกอบสัมมาอาชีพหาเลี้ยงตนเองอย่างสุจริต ไม่โลภหรือไม่ตักตวงในระดับที่เกินความต้องการ จนต้องเบียดเบียนผู้อื่น หากแต่เป็นการยึดมั่นในหลักการดำเนินชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของการรู้จักตนเองและการพัฒนาตนเองก่อนเป็นพื้นฐาน

2. เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้า คือ การแลกเปลี่ยน ร่วมมือ ช่วยเหลือกันเพื่อทำให้ส่วนรวมได้รับประโยชน์ นำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคม ให้เจริญอย่างยั่งยืนดังพระราชดำรัสในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่พระราชทานไว้ว่า

“.....เศรษฐกิจพอเพียงนั้น เขาตีความว่าเป็นเศรษฐกิจชุมชน ความหมายว่าให้พอเพียงในหมู่บ้านหรือในท้องถิ่นให้สามารถที่จะมีพอกิน เริ่มด้วยพอกินพอกิน แต่ว่าพอกินพอกินนี้เป็นเพียงเริ่มต้นของเศรษฐกิจ ถ้าพอกินพอกิน คือ พอกินพอกินของตนเองนั้นไม่ใช่เศรษฐกิจพอเพียง เป็นเศรษฐกิจสมัยหิน สมัยหินนั้นเป็นเศรษฐกิจพอเพียงเหมือนกัน แต่ค่อย ๆ พัฒนาขึ้นมา ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน มีการช่วยเหลือระหว่างหมู่บ้านหรือระหว่างจะเรียกว่าอำเภอ จังหวัด ประเทศ จะต้องมีการแลกเปลี่ยนมีการไม่พอเพียง จึงบอกว่าถ้ามีเศรษฐกิจพอเพียง เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอแล้วจะใช้ได้ไหนไหนได้เอ๋ยถึงเขื่อนป่าสักนี่ เป็นเรื่องกว้างขวางมาก จึงต้องรวบรวมกำลังมากมายและกลายเป็นเป็นกิจการของรัฐบาลเป็นส่วนรวมจะว่าไปไม่ใช่รัฐบาลเดียว แต่ต้องเป็นรัฐบาลหลายรัฐบาล ถ้าพูดภาษาอังกฤษก็ต้องใส่ตัวเอส (S) หรือหลายรัฐบาลต้องทำ.....”

หากถอดความหมายจากพระบรมราโชวาทนี้จะสามารถสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าสามารถดำเนินควบคู่ไปกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานในลักษณะที่เกื้อกูลกันอย่างสมดุล กล่าวคือ การดำรงชีวิตในความจริงนั้น สมาชิกในแต่ละสังคมไม่สามารถดำเนินชีวิตด้วยเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐาน ที่เน้นหลักการพึ่งตนเองอย่างร้อยเปอร์เซ็นต์ได้แต่เพียงอย่างเดียว จึงต้องนำเอาหลักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าที่มุ่งส่งเสริมหลักการแหล่งการแบ่งปันกันและร่วมมือกันกับสมาชิกคนอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งเป็นการอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสันติสุขและมีมิตรต่อกัน

สุเมธ ตันติเวชกุล (2544, 284 – 291) ได้กล่าวถึงฐานความคิดการพัฒนาเพื่อความพอเพียงดังนี้

1. ยึดแนวพระราชดำริในการพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ตามขั้นตอนทฤษฎีใหม่

2. สร้างพลังทางสังคม โดยการประสานพลังสร้างสรรค์ของทุกฝ่ายในลักษณะพหุภาคี อาทิ ภาครัฐ องค์กรพัฒนาเอกชน นักวิชาการ ธุรกิจเอกชน สื่อมวลชน ฯลฯ เพื่อให้ขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาธุรกิจชุมชน

3. ยึดพื้นที่เป็นหลัก และใช้องค์กรชุมชนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ส่วนภาคีอื่น ๆ ทำหน้าที่ช่วยกระตุ้นอำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน

4. ใช้กิจกรรมของชุมชนเป็นเครื่องมือสร้างการเรียนรู้และการจัดการร่วมกันพร้อมทั้งพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย เพื่อเป็นทางเลือกของคนในชุมชน ซึ่งมีความแตกต่างทั้งด้านเพศ วัย การศึกษา ความถนัด ฐานะเศรษฐกิจ ฯลฯ

5. ส่งเสริมการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่ายขององค์กรชุมชน เพื่อสร้างคุณธรรมจริยธรรม และการเรียนรู้ที่มีคุณภาพอย่างรอบด้าน อาทิ การศึกษา สาธารณสุข การฟื้นฟูวัฒนธรรม การจัดการสิ่งแวดล้อม ฯลฯ

6. วิจัยและพัฒนาชุมชนครบวงจร (ผลิต - แปรรูป - ขาย - บริโภค) โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และฐานทรัพยากรของท้องถิ่นควรเริ่มพัฒนาจากวงจรธุรกิจขนาดเล็กในระดับท้องถิ่นไปสู่วงจรธุรกิจที่ใหญ่ขึ้นระดับประเทศและระดับต่างประเทศ

การปฏิบัติตนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลด ละ ความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีพอย่างจริงจัง ดังพระราชดำริที่ว่า ความเป็นอยู่ที่ต้องไม่ฟุ้งเฟ้อ ต้องประหยัดไปในทางที่ถูกต้อง

2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้านความถูกต้อง สุจริต แม้จะตกอยู่ภาวะขาดแคลนในการดำรงชีพก็ตาม ดังพระราชดำริที่ว่า ความเจริญของคนทั้งหลาย ย่อมเกิดมาจากการประพฤติชอบ และการหาเลี้ยงชีพเป็นหลักสำคัญ

3. ละ เลิก การแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในทางการค้าขายประกอบอาชีพแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรงดังอดีต ซึ่งมีพระราชดำรัสเรื่องนี้ว่า ความสุขความเจริญอันแท้จริงนั้น หมายถึง ความสุขความเจริญที่บุคคลแสวงหามาได้ด้วยความเป็นธรรมทั้งในเจตนาและการกระทำ ไม่ใช่ได้มาด้วยความบังเอิญหรือด้วยการแก่งแย่งเบียดบังมาจากผู้อื่น

4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางให้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากครั้งนี้ โดยต้องขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้เกิดมีรายได้เพิ่มพูนขึ้นจนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ พระราชดำรัสตอนหนึ่ง ที่ให้ความชัดเจนว่า การที่ต้องการให้ทุกคนพยายามที่จะหาความรู้ และสร้างตนเองให้มั่นคงนี้ เพื่อตนเองเพื่อที่จะให้ตัวเองมีความเป็นอยู่ที่ก้าวหน้าที่มีความสุข พอมีพอกินเป็นขั้นหนึ่ง และขั้นต่อไปก็คือให้มีเกียรติว่ายืนได้ด้วยตนเอง

5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลด ละ สิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป ทั้งนี้ด้วยสังคมไทยที่ล่มสลายลงในครั้งนี้เพราะยังมีบุคคลจำนวนมิใช่น้อยที่ดำเนินการโดยปราศจากละอายต่อแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราโชวาทว่า พยายามไม่ก่อความชั่วให้เป็นเครื่องทำลายตัว ทำลายผู้อื่น พยายามลดพยายามละความชั่วที่ตัวเองมีอยู่ พยายามก่อความดีให้แก่ตัวอยู่เสมอ พยายามรักษาและเพิ่มพูนความดีที่มีอยู่นั้นให้งอกงามสมบูรณ์ขึ้น

จากการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นสังคมเมืองหรือสังคมชนบทสะท้อนให้เห็นปัญหาเชิงโครงสร้างของการพัฒนาประเทศที่ไม่สมดุล ไม่ยั่งยืน และอ่อนไหวต่อผลกระทบจากปัจจัยภายนอกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว ทำให้ต้องทบทวนการพัฒนาประเทศว่าจะไปในทิศทางใด ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องปรับตัวหันมาทบทวนกระบวนการพัฒนาในทิศทางที่พึ่งตนเองและมีภูมิคุ้มกันมากขึ้น โดยยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นแนวทางปฏิบัติควบคู่ไปกับการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่ยึดคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนาเพื่อให้เกิดการพัฒนาและบริหารประเทศเป็นไปในทางสายกลาง

ความหมายของคำว่าขวัญและกำลังใจ

ความหมายของขวัญ

พจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ (2530) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขวัญ” ไว้ตอนหนึ่งว่า ขวัญ คือ สิ่งที่ไม่มีความตัวตน นิยมกันว่ามีอยู่ประจำชีวิตของคนเราตั้งแต่เกิดมา ถ้าขวัญอยู่กับตัวก็เป็นสิริมงคล เป็นสุขสบาย จิตใจมั่นคง ถ้าคนใจเสียหรือเสียใจ ขวัญก็ออกจากร่างกายไปเสีย ซึ่งเรียกว่า ขวัญหาย ขวัญหนี ขวัญบิน ฯลฯ เป็นต้น นอกจากนี้ในด้านการบริหาร ยังมีผู้ให้ความหมายของขวัญแตกต่างกันออกไปอีกเช่น

ลีลา สินุเคราะห์ (2530, 129) อธิบายว่า “ขวัญ เป็นการแสดงออกทางภาวะจิตใจหรือความรู้สึก ทศนคติของตนในหน่วยงานที่มีต่องาน บุคคล หรือเพื่อนร่วมงาน และต่อองค์กรที่ตนปฏิบัติอยู่”

สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2520, 271) กล่าวว่า ขวัญ หมายถึง สถานะที่ทุกคนในกลุ่มทราบถึงวัตถุประสงค์แห่งการทำงานของกลุ่ม หรือวัตถุประสงค์ของคนที่ทำงานนั้น เป็นวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความมั่นใจที่จะทำให้สำเร็จและพยายามร่วมมือ พยายามต่อสู้กับอุปสรรคที่มาขัดขวางอย่างสุดความสามารถและจะพยายามที่จะไปให้ถึงจุดหมายปลายทางที่วางไว้

สมพงษ์ เกษมสิน (2511, 221) กล่าวว่าขวัญเป็นนามธรรมที่ไม่มีรูปร่าง และขวัญเกี่ยวกับการทำงานที่ดีนั้นคือความตั้งใจของคนทำงานที่จะอุทิศเวลาและแรงกายของตนเพื่อสนองความต้องการและวัตถุประสงค์ขององค์กร

อารี เพชรนุศ (2530, 38) สรุปว่าขวัญ เป็นสภาวะความรู้สึก และอารมณ์จิตใจของบุคคลที่ก่อให้เกิดทัศนคติ และความพึงพอใจในการทำงานและมีองค์ประกอบหลายอย่าง

อุทัย หิรัญโต (2531, 161) ให้คำนิยามว่า ขวัญ คือ สภาวะของจิตใจ และอารมณ์ ซึ่งกระทบต่อความตั้งใจในการทำงาน ซึ่งผลกระทบนั้นมีต่อบุคคล และวัตถุประสงค์ขององค์กร

เสนาะ ตีเยาว์ (2534, 296) ให้ความหมายว่า ขวัญ คือ สภาพทางใจที่สะท้อนให้เห็นถึงการทำงานของคน หรือเป็นความรู้สึกที่มีต่อพฤติกรรมของคนต่อการทำงาน

อรุณ รักรธรรม (2527, 203) และสวัสดิ์ สายประสิทธิ์ และคนอื่น ๆ (ม.ป.ป., 220) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า “ขวัญ” ไว้คล้ายคลึงกัน โดยกล่าวว่า “ขวัญ” หมายถึง สถานะที่ทุกคนในกลุ่มทราบถึงวัตถุประสงค์แห่งการทำงานของกลุ่มหรือวัตถุประสงค์ของแต่ละคนในที่ทำงานนั้น เป็นวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความมั่นใจทำงานให้สำเร็จและพยายามร่วมมือต่อสู้กับอุปสรรคที่มาขัดขวางอย่างสุดกำลังความสามารถ และพยายามไปให้ถึงจุดหมายปลายทางที่วางไว้

กอร์ดอน (อ้างถึงใน มนุญ ตนะวัฒนา, 2537, 206) ได้ให้นิยามว่า ขวัญ หมายถึง ความรู้สึกที่ดี มีอยู่ในประสบการณ์ของแต่ละคน อันเกิดจากการได้รับการตอบสนองความต้องการที่น่าพอใจ

จากความหมายของขวัญที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นนั้น พอสรุปได้ว่า ขวัญ หมายถึง สภาพทางจิตใจซึ่งเป็นความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อหน่วยงาน งาน และบุคคลในหน่วยงาน โดยสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมของบุคคลที่แสดงออกมาซึ่งมีผลต่อประสิทธิภาพของหน่วยงานหรือองค์กร

ความสำคัญของขวัญ

จากการที่ได้ประมวลแนวความคิดและสรุปความหมายของคำว่าขวัญไปแล้วนั้น เมื่อพิจารณาจะเห็นว่าขวัญเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับบุคคล งาน และหน่วยงานอย่างยิ่งซึ่ง กมลทิพย์ คติการ (2528, 55) ยืนยันว่า ประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานไม่ได้ขึ้นอยู่กับการศึกษาอบรมที่ผู้ปฏิบัติงานได้รับมาเพียงอย่างเดียว แต่หากมีปัจจัยอย่างอื่นอีกด้วยที่มีผลอย่างสำคัญ ประสิทธิภาพในการทำงาน โดยเฉพาะความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ร่วมงานด้วยกัน ความรู้สึกว่าการดำเนินงานของฝ่ายบริหารถูกต้อง และยุติธรรม และเห็นว่ายโยบายขององค์กรเหมาะสมจะทำให้การปฏิบัติงานของบุคคลในองค์กรเป็นไปในทางร่วมมือ ร่วมใจ

กับฝ่ายบริหารมากขึ้น ปัจจัยสำคัญที่มีต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานที่กล่าวมานี้ คือ ขวัญของผู้ปฏิบัติงานนั่นเอง

การบริหารงานตามแนวคิดซึ่งให้ความสำคัญของปัจจัยในเรื่องทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources) เป็นพิเศษนั้น ถือได้ว่า กำลังขวัญ หรือขวัญ เป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ปฏิบัติงาน ร่วมกันปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ (เอ็ด สาระภูมิ, 2529, 45) ทั้งนี้เพราะขวัญ และความพอใจ ในการทำงานเป็นกุญแจ หรือหัวใจของการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (อรุณ รักธรรม, 2527, 203) ซึ่งอุทัย หิรัญโต (2531, 161 – 162) ได้เสนอว่า ความสำคัญของขวัญพอจำแนกได้ ดังนี้

1. ขวัญทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันทำงานอย่างสมานฉันท์
 2. ขวัญสร้างความจงรักภักดีต่อองค์กรให้เกิดขึ้นแก่เจ้าหน้าที่ทุกคน
 3. ขวัญ เกื้อหนุนให้ระเบียบ ข้อบังคับ ขององค์กรเกิดผลในการควบคุม ความประพฤติ ของบุคคล กล่าวคือ เจ้าหน้าที่จะอยู่ในระเบียบวินัย
 4. ขวัญ สร้างสามัคคีธรรมขึ้นในหมู่คณะและก่อให้เกิดพลังร่วม
 5. ขวัญ เสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างบุคคลในองค์กรกับนโยบาย และวัตถุประสงค์ ขององค์กร
 6. ขวัญ จูงใจให้เจ้าหน้าที่ในองค์กรมีทัศนคติที่ดีต่อองค์กร และมีความคิดสร้างสรรค์ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร
 7. ขวัญ ทำให้เจ้าหน้าที่มีความมั่นคงทางใจและทำงานอยู่กับองค์กรนานเท่านาน
- เป็นที่ยืนยันได้ว่า “ขวัญ” เป็นสิ่งมีประโยชน์และมีความสำคัญในการที่บริหารงานไม่ว่า เป็นงานราชการ หรือธุรกิจเอกชนก็ตามให้ประสบผลสำเร็จ และเป็นสิ่งที่ผู้บริหารทุกระดับ ตลอดจนหัวหน้างานควรให้ความสนใจ และต้องพยายามสร้างขึ้นในหน่วยงาน เพราะนอกจากทำ ให้งานประสบผลสำเร็จแล้ว ยังทำให้งานมีประสิทธิภาพ และองค์กรมีความมั่นคงยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สวัสดิ์ สายประสิทธิ์ (ม.ป.ป., 221) ที่ย้ำว่าขวัญเป็นสิ่งจำเป็นที่ ผู้บริหารต้องเอาใจใส่อยู่เสมอ เพราะถ้าหากการบำรุงขวัญที่ดีทำให้ผลงานออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยที่คงไว้ซึ่งขวัญในการทำงานเสมอ และต้องเปรียบเทียบกับ สถานการณ์ของขวัญในขณะนั้นให้ถูกต้อง เพื่อได้นำวิธีที่ถูกต้องไปใช้ในการบำรุงขวัญได้ อย่างเหมาะสม การแก้ไขไม่ถูกต้องทำให้ขวัญเสื่อมทรามลงไป รวมถึงสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่าย อีกด้วย

สามารถสรุปได้ว่า ขวัญของบุคคลเป็นเรื่องที่มีความสำคัญยิ่งสำหรับการปฏิบัติงานใน องค์กรให้สำเร็จบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ วิน เชื้อโพธิ์หัก (2537, 17 – 18) ได้ให้

แนวคิดที่ว่า ขวัญในการทำงานเป็นสิ่งที่จะทำให้ทำงานสำเร็จ ทำให้บุคลากรมีความจงรักภักดีต่อหน่วยงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงาน ยินดีให้ความร่วมมือกับหน่วยงาน และขวัญทำให้เกิดกำลังใจ เกิดความภาคภูมิใจในงานที่ทำอยู่ ขวัญจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จของงานทุกอย่าง เพราะหากถ้าคนเราขวัญเสีย ขวัญกระเจิงแล้ว ผลงานหรือความสำเร็จของงานจะตกต่ำลงอย่างมากหรืออาจล้มเหลวได้

องค์ประกอบของขวัญ

เดวิส (Davis, 1962 อ้างถึงใน ขนิษฐา วัฒนโฬารนนท์, 2545, 26) ได้กล่าวเปรียบเทียบว่า ขวัญในการทำงานนั้น เปรียบไปก็คล้ายสุขภาพของร่างกายมนุษย์ ที่อาจเป็นได้ทั้งอ่อนแอและแข็งแรง อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นสภาพโดยทั่วไปของร่างกาย โดยนัยนี้เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่ได้และมีพลังเข้มแข็งอยู่เสมอ คนเราจึงต้องหมั่นออกกำลังกายและตรวจสุขภาพ ความต้องการให้องค์กรดำเนินอย่างมีประสิทธิภาพก็ต้องหมั่นตรวจตราขวัญในการทำงานของบุคคลในองค์กรเพื่อประโยชน์ในการที่จะพิจารณาขวัญของกลุ่ม ขวัญขององค์กรว่ามีสูงหรือต่ำ ควรพิจารณาถึงองค์ประกอบที่สำคัญของขวัญดังต่อไปนี้

1. ลักษณะท่าทางและบทบาทของผู้นำหรือหัวหน้างาน ที่มีต่อผู้ใต้บังคับบัญชา สัมพันธภาพระหว่างกันของผู้บังคับบัญชาและพนักงานมีความสำคัญต่อการเสริมสร้างขวัญและความสำเร็จขององค์กร
2. ความพึงพอใจในหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ เพราะในการปฏิบัติงาน ถ้าได้ทำงานที่ตนพึงพอใจ ย่อมได้ผลกว่าการปฏิบัติงานที่ตนไม่พึงพอใจ
3. ความพึงพอใจต่อจุดหมายหลัก และนโยบายการดำเนินงานขององค์กร ทั้งของเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน ตลอดจนการจัดองค์กรและระบบการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพ ช่วยให้เกิดขวัญในการปฏิบัติงานได้ดียิ่งขึ้น
4. การให้บำเหน็จรางวัล การเลื่อนขั้น เลื่อนตำแหน่งแก่ผู้ที่ปฏิบัติงานดี ย่อมเป็นแรงจูงใจให้ผู้ใต้บังคับบัญชามีความขยันขันแข็งในการทำงานมั่นใจและมีขวัญดี
5. สภาพของการทำงาน ควรจะให้ถูกต้องตามสุขลักษณะ มีอากาศถ่ายเท มีแสงสว่างเพียงพอ มีเครื่องมือเครื่องใช้ในการปฏิบัติงานเพียงพอในการทำงาน
6. สุขภาพของผู้ปฏิบัติงาน รวมทั้งสภาพทางกายและสภาพทางจิตใจ มีผลอย่างมากต่อการทำงานเมื่อใดที่ผู้ปฏิบัติงานมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพแล้วย่อมจะไม่สามารถทำงานให้เกิดผลดีได้

ด้วยเหตุนี้องค์ประกอบที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการทำงาน คือ

1. การติดต่อสื่อสาร
2. ชั่วโมงในการทำงาน
3. การแข่งขันที่มีผู้อื่นไม่สามารถเอาชนะได้
4. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการทำงาน
5. ฐานะและการอบรมจากเพื่อนร่วมงานและหัวหน้างาน
6. สภาพการทำงาน
7. ความสัมพันธ์กับหัวหน้างาน
8. วิธีการบริหารงานของหัวหน้า
9. ความพึงพอใจงาน

พนักงานที่มีขวัญดี มีแนวโน้มที่จะเป็นผู้มีประสพการณ์ในการทำงาน ซึ่งมีระยะเวลาในการทำงานนานและเป็นผู้ที่ทำงานดี

การวัดเกี่ยวกับขวัญ

การศึกษาเกี่ยวกับขวัญและการวัดแบ่งเป็นลักษณะ คือ

1. การวัดแบบอัตนัย (Subjective Measurement) การวัดขวัญที่เป็นแบบอัตนัยเป็นการทดสอบกลุ่มและความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม ที่เรียกว่า สังคมมิติ (Goniometry) ซึ่งนักจิตวิทยาชื่อโมเรโน (Moreno, 1943 อ้างถึงใน ชนิษฐา วัฒนโธปกรณ์, 2545, 28) ใช้ศึกษาถึงพฤติกรรมในกลุ่ม

ความมุ่งหมายของการใช้สังคมมิติ ก็เพื่อศึกษาถึงการยอมรับและไม่ยอมรับ ความชอบและไม่ชอบในระหว่างสมาชิกในกลุ่ม วิธีการที่ใช้เป็นการถามสมาชิกแต่ละคนให้บอกชื่อเพื่อนในกลุ่มที่ตนชอบ และผู้ที่ตนไม่ชอบในพฤติกรรมที่แตกต่างกัน

วิธีการของสังคมมิติ ให้แต่ละคนในกลุ่มเขียนชื่อบุคคลในกลุ่มที่เขาคิดว่าเป็นพนักงานที่ดี เป็นหัวหน้างานที่ดี เป็นคนที่ยุติธรรมต่อทุกฝ่ายและนำชื่อที่ได้มาเขียนเป็นผังเชื่อมโยง บุคคลที่เป็นหัวหน้าจริง ๆ และเมื่อเขียนสังคมมิติก็ได้รับเลือกเป็นหัวหน้า แสดงถึงว่าบุคคลนั้นเป็นหัวหน้าในทุกสถานการณ์ ถ้าเขาเป็นหัวหน้าจริง แต่ในการทำสังคมมิติ สมาชิกในกลุ่มเลือกผู้อื่นให้เป็นหัวหน้า บุคคลที่ได้รับเลือกก็เป็น ดาวของกลุ่ม บางคนไม่ได้รับเลือกเลยเป็นลักษณะคนที่ถูกทอดทิ้งจากกลุ่ม

2. การวัดแบบปรนัย (Objective Measurement) นอกจากการใช้สังคมมิติดังกล่าวแล้วก็ได้หันมาใช้แบบทดสอบซึ่งวัดเกี่ยวกับเจตนาคติเป็นแบบวัดในเชิงปริมาณ การวัดขวัญมักจะใช้

ควบคู่กันไประหว่างสังคมมิติและแบบสอบถาม มาตราส่วนประมาณค่าเจตนาพฤติกรรมทั้ง การสัมภาษณ์จะช่วยให้สามารถวัดขวัญได้ดี ตัวชี้บ่งที่เกี่ยวกับขวัญต่ำจะบอกได้จากการนัดหยุดงาน การลาออก การขาดงาน ความเบื่อหน่ายในการทำงานและผลผลิตที่ต่ำ

กีสและรัทเทอร์ (Giese & Ruter, 1949 อ้างถึงใน ชนิษฐา วัฒนโฬพารนนท์, 2545, 27) ได้ศึกษาถึงขวัญของพนักงาน ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Multiple Correlation) เท่ากับ 0.71 ในระหว่างตัวแปร 6 ตัว ซึ่งเขาพบว่าคนงานที่มีขวัญจะเกี่ยวกับปัจจัยต่อไปนี้

1. ประสิทธิภาพในการผลิต
2. ความผิดพลาดที่ไม่มีผลต่อลูกค้า
3. ความผิดพลาดที่มีผลกระทบต่อลูกค้า
4. การเปลี่ยนงาน
5. การมาสาย
6. การขาดงาน

เขาพบว่าเมื่อพนักงานมีขวัญต่ำลง การขาดงาน และการมาสายจะมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น เขาพบความสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยระหว่างขวัญกับประสิทธิภาพในการผลิต ขวัญของบุคคลจะสะท้อนออกถึงลักษณะการทำงานร่วมกันของกลุ่ม และขวัญมีความสัมพันธ์กับปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัยไม่เพียงเฉพาะปัจจัยใดปัจจัยหนึ่ง

เฮอริชเบิร์ก (Herzberg, 1952 อ้างถึงใน ชนิษฐา วัฒนโฬพารนนท์, 2545, 27) ได้รับรายงานการศึกษาเกี่ยวกับขวัญของคนงานที่เป็นลูกจ้างรายชั่วโมงในโรงงานแห่งหนึ่ง จากผลการทดสอบเขาไม่ได้พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างขวัญกับปัจจัยที่ใช้ ทำนายบุคคลแต่ละคน แต่พบว่าขวัญสามารถใช้ทำนายพฤติกรรมสำหรับกลุ่มและโรงงานได้ เขาจึงมีความเห็นว่าขวัญเป็นปรากฏการณ์ของกลุ่มมากกว่าปรากฏการณ์รายบุคคล ตัวบ่งชี้ เกี่ยวกับการทำนายขวัญที่เขาใช้ก็คือ การขาดงาน ความเบื่อหน่ายงาน การลางานระยะสั้น การลาป่วย และการไม่รักษาชื่อเสียง เขาจึงใช้ทั้งหมดเป็นดัชนีรวม เพื่อจะใช้ทดสอบ 2 ทฤษฎี

ทฤษฎีที่ 1 ขวัญเป็นปรากฏการณ์ของบุคคล

ทฤษฎีที่ 2 ขวัญเป็นปรากฏการณ์ของกลุ่ม

จากการทดสอบทฤษฎี เขาพบว่าขวัญสามารถทำนายความแตกต่างของกลุ่มมากกว่า ความแตกต่างระหว่างบุคคลในการทำงาน

ความหมายของกำลังใจ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของกำลังใจไว้ว่า กำลังใจ หมายถึง สภาพของจิตใจที่มีความเชื่อมั่นพร้อมเผชิญกับเหตุการณ์ทุกอย่าง

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ (2534, 126 – 147) กล่าวว่า กำลังใจในการปฏิบัติงาน หมายถึง ความขยันขันแข็ง ไม่เกียจคร้าน ความขยันขันแข็งเป็นกำลังใจอย่างสำคัญอันหนึ่ง และความเกียจคร้านเป็นสัญลักษณ์แห่งความขาด หรือความบกพร่องทางกำลังใจ

ธรรมชาติได้สร้างให้มนุษย์มีกำลังใจในการทำงาน มีความขยันขันแข็งและพากเพียรพยายามมาโดยกำเนิด ฉะนั้นผู้ที่เกียจคร้านไม่ทำอะไรจึงได้ชื่อว่าฝ่าฝืนกฎธรรมชาติ มนุษย์เรากลับคืนสู่นิสัยเดิมที่เป็นธรรมชาติสร้างไว้ให้คือ นิสัยที่ขยันขันแข็งและพากเพียรพยายามได้ดี 4 ประการ คือ

1. การอบรมที่ถูกต้อง คือ อบรมให้รู้จักช่วยตนเอง
2. การรู้จักค่าของเวลา คือ ไม่ยอมให้เสียเวลาไปโดยเปล่าประโยชน์ ถือเวลาเป็นเสมือนหนึ่งทรัพย์ที่มีค่า ใช้เวลาในทางที่เป็นคุณประโยชน์อย่างแท้จริง แล้วก็เป็นความดีอันสูงสุดในชีวิตของมนุษย์เรา
3. ความเข้าใจในเรื่องโชคชะตา คือ มนุษย์เราสามารถใช้กำลังใจในการทำงาน ในการค้นคว้าความรู้ในการพากเพียรพยายามแข่งขันกับโชคชะตาได้
4. ความเข้าใจในเรื่องอุปสรรคและความผิดพลาด คือ มนุษย์สามารถมีชีวิตอยู่ได้ ก่อร่างสร้างฐานะขึ้นมาได้นั้น ต้องเผชิญกับอุปสรรค ไม่เคยเผชิญความทุกข์ยากหรือการผจญภัย เราไม่มีความก้าวหน้าแต่อย่างใด

หลวงวิจิตรวาทการได้เขียนในหนังสือชื่อ กำลังใจ ว่าการที่คนเราจะเผชิญชีวิต หรือฟันฝ่าอนาคตให้ลุล่วงไปด้วยดีได้นั้น เราจะต้องมีกำลังถึง 3 ประการด้วยกัน คือ กำลังกาย กำลังความคิด และกำลังใจ

- กำลังกาย หมายถึง ความเป็นผู้มีอนามัยดี ร่างกายแข็งแรง ซึ่งเป็นความสำคัญเบื้องต้น
- กำลังความคิด หมายถึง วิชาความรู้และมันสมองที่ดี
- ส่วนกำลังใจ หมายถึง สมรรถภาพ (ความสามารถ) ของดวงจิต ที่เป็นเครื่องส่งเสริมและควบคุมให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ดำเนินไปโดยเรียบร้อยเหมาะสม

กำลังกายเป็นเรื่องของร่างกาย กำลังความคิดเป็นเรื่องของมันสมอง และกำลังใจเป็นเรื่องของดวงจิตโดยตรง กำลังทั้งสามนี้ มีความสำคัญเท่า ๆ กัน ผู้ใดก็ตามมีพร้อมทั้งสามกำลัง

นาวาชีวิตของผู้นั้น ย่อมแล่นไปได้ดี และบรรลุถึงที่หมายได้ไม่ยาก แต่หากจะขาดหรือบกพร่องในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว ท่านว่าขออย่าให้เป็นเรื่องขาดกำลังใจ เพราะถ้าขาดกำลังใจแล้ว จะเอากำลึงกาย หรือกำลึงความคิดมาทดแทนกำลังใจไม่ได้เลย

โดยทั่วไปกำลังใจของคนเรานั้น จะมี 2 แบบ คือ

1. กำลึงใจแบบที่เกิดขึ้นเอง มักเกิดในสภาพจิตที่รุนแรง หรือเกิดจากความสะเทือนใจอย่างหนัก และมักให้โทษมากกว่าคุณ เนื่องจากเป็นกำลึงใจที่เกิดจากอารมณ์ต่าง ๆ เช่น ความโกรธ ความกลัว ความตกใจ ความเกลียด และความหึงหวง เป็นต้น กำลึงใจที่วุ่นวายนี้ ท่านว่าเป็นกำลึงใจที่โลดโผน เกิดขึ้นชั่วแล่น แล้วก็ดับหายไป เช่น ภริยาบางคนกลัวสามีมาก แต่เมื่อถูกทำร้ายมาก ๆ เข้า ก็อาจโกรธจนลืมตัว และเกิดกำลึงฮึดสู้ จนแทงสามีตายได้ หรือในเวลาไฟไหม้ ความตกใจก็สามารถทำให้บางคนยกของหนักได้ทั้ง ๆ ที่ยามปกติทำไม่ได้ เป็นต้น กำลึงเหล่านี้ถือเป็นรูปแบบหนึ่งของกำลึงใจ ที่เกิดขึ้นในชั่วขณะนั้น ซึ่งมักอยู่ไม่นาน และไม่คอยให้คุณ

2. กำลึงใจแบบที่เราก่อให้เกิดขึ้นหรือสร้างขึ้น จะเป็นกำลึงใจที่ให้คุณและมีความยั่งยืนกว่า เพราะเกิดจากดวงจิตที่ตั้งมั่น จะมีชีวิตอยู่อย่างเป็นตัวของตัวเอง ไม่ปล่อยไปตามยถากรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่จะช่วยแก้ปัญหาความยากลำบากในชีวิต และยังช่วยเพิ่มพูนกำลึงกาย และกำลึงความคิดได้อีกด้วย

สุรพล พยอมแย้ม (2541, 66) ขวัญและกำลึงใจในการทำงาน หมายถึง สภาพที่ความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองในระดับที่พึงพอใจ และมีความพร้อมที่จะกระทำสิ่งอื่นต่อไปด้วยความเต็มใจและเต็มความสามารถเมื่อถูกจูงใจ

ธีระพล สุขภาพ ศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดชุมพรฝ่ายพัฒนาฝีมือและศักยภาพแรงงาน “ขวัญและกำลึงใจในการทำงาน” คือ สภาพทางจิตใจของผู้ปฏิบัติงาน เช่น ความรู้สึกนึกคิดที่ได้รับอิทธิพล แรงกดดัน หรือสิ่งเร้าจากปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมในองค์การที่อยู่รอบตัวเขา และจะมีปฏิกิริยาโต้กลับ คือ พฤติกรรมในการทำงาน ซึ่งมีผลโดยตรงต่อผลงานของบุคคลนั้น

ขวัญและกำลึงใจเป็นอย่างไร

ขวัญและกำลึงใจ เป็นสภาพทางจิตใจ ทศนคติ และความรู้สึกที่มีผลส่วนหนึ่งมาจากการปฏิบัติงานร่วมกับกลุ่มโดยอาจเกิดร่วมกันเป็นกลุ่มในแต่ละบุคคลได้

ขวัญและกำลึงใจ อยู่ที่สภาพจิตใจ ทศนคติ อารมณ์ ของผู้ปฏิบัติงานแต่ละคน รวมทั้งทีมงานทั้งหมด

ขวัญและกำลึงใจมีผลกระทบต่องาน ผลผลิต ความร่วมมือ ความกระตือรือร้น วินัย และความสำเร็จของหน่วยงาน

ขวัญและกำลังใจ มีผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างพนักงานกับหัวหน้างาน ผู้บังคับบัญชา ลูกน้อง รวมไปถึงผู้มารับบริการและชุมชน

ขวัญและกำลังใจ มีผลต่อความมุ่งมั่นและความเต็มใจในการทำงานเพื่อพัฒนางานและหน่วยงานของตนเอง

แม้ว่าขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นและวัดได้ยากแต่เราก็สามารถรู้สึกและสังเกตได้ นอกจากนี้ ขวัญและกำลังใจยังเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารควรรับรู้ เพราะขวัญและกำลังใจเป็นปัจจัยที่สำคัญที่จะนำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวได้

สรุป ขวัญและกำลังใจในการทำงาน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นในจิตใจและแสดงออกมาในรูปแบบต่าง ๆ เช่น ความกระตือรือร้น ความหวัง ความกลัว ความเชื่อมั่น ความตั้งใจ และมีความพยายามในการทำงานนั้นเพื่อให้งานสำเร็จตามจุดมุ่งหมาย และคนที่ไม่มีขวัญและกำลังใจในการทำงานจะแสดงออกมาในรูปของความเฉื่อยชา ความหวาดระแวง ขาดความเชื่อมั่น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ชิต นาสัก (2528) ทำการวิจัยเรื่องขวัญของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ของประเทศไทย พบว่า ระดับขวัญของศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสูงระดับขวัญในด้านความรู้สึกรู้สึกพอใจในงานที่ทำนั้น ผู้ที่มีเงินเดือนสูงมีระดับขวัญสูงกว่าผู้ที่มีเงินเดือนต่ำ ระดับขวัญในด้านความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของหน่วยงาน และความรู้สึกรู้สึกพอใจในการทำงานนั้น ผู้ที่มีอายุราชการสูง มีระดับขวัญสูงกว่าผู้ที่มีอายุราชการต่ำ ระดับขวัญในด้านความสัมพันธ์ในหน่วยงานนั้น พบว่า ผู้ที่มีอายุราชการต่ำกว่า 10 ปี มีระดับขวัญต่ำกว่าผู้ที่มีอายุราชการสูง และศึกษาธิการอำเภอในภาคใต้ที่มีประสบการณ์ในการทำงานในตำแหน่งแตกต่างกัน มีระดับขวัญไม่แตกต่างกัน

กุสุมา วงษ์จันทร์ (2532) ทำการศึกษากำลังใจขวัญและแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลในภาคเหนือตอนบน โดยใช้มาตรวัด ซึ่งปรับปรุงดัดแปลงมาจากแนวคิดของเศรษฐพร ศุคศรีพิทักษ์และเอดวิน บี ฟลิปโป โดยใช้เป็นแนวทางในการวัดกำลังใจในการปฏิบัติงาน ดังนี้ 1. ความผูกพันต่อหน่วย 2. ความเพียงพอรายได้ 3. การปกครองบังคับบัญชา 4. ความมั่นคงและโอกาสก้าวหน้าในหน้าที่การงาน 5. สภาพการทำงาน และ 6. สวัสดิการ ซึ่งพบว่าลักษณะประชากรที่มีความสัมพันธ์กับขวัญในการปฏิบัติงาน คือ ฐานะทางเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับขวัญในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขระดับตำบลอย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติน้อยกว่า 0.05 ซึ่งแสดงว่าเจ้าหน้าที่ที่มีฐานะแตกต่างกันมีขวัญในการปฏิบัติงานที่แตกต่างกัน

จรรยา มุ่งการนา (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนมีขวัญกำลังใจในการทำงานโดยเฉลี่ยอยู่ในระดับสูง และครูที่ปฏิบัติการสอนในเขตที่ตั้งของโรงเรียนที่ต่างกัน ขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน ระดับอายุที่ต่างกัน ประสบการณ์ที่ต่างกัน สถานภาพทางครอบครัวที่ต่างกัน ระยะทางจากบ้านถึงโรงเรียนที่ต่างกัน และระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางของครูที่ต่างกัน มีขวัญ กำลังใจในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน ส่วนครูที่ปฏิบัติการสอนที่มีระดับการศึกษาที่ต่างกัน การมีรายได้ และไม่มีรายได้พิเศษนอกจากเงินเดือน จำนวนสมาชิกในครอบครัวที่ต่างกัน และมีที่อยู่อาศัยที่ต่างกัน มีขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน

ธานินทร์ สมานทรัพย์ (2535) ได้ทำการศึกษาราชการชั้นประทวนเหล่าสรรพวุฒทหารบก พบว่า มีกำลังขวัญเป็นส่วนรวมสูง และเมื่อแบ่งตามพื้นที่ต่าง ๆ พบว่าข้าราชการชั้นประทวนที่ทำงานในพื้นที่ภาคอีสานและภาคใต้มีกำลังขวัญสูง โดยข้าราชการชั้นประทวนในพื้นที่ภาคอีสานมีกำลังขวัญสูงกว่าข้าราชการในพื้นที่อื่น ๆ และสำหรับข้าราชการชั้นประทวนในพื้นที่กรุงเทพมหานครมีกำลังขวัญโดยรวมในระดับปานกลาง

รุจ กสิวุฒิ (2539) ทำการศึกษากำลังขวัญของนายทหารชั้นประทวนสังกัดกองพันซ่อมบำรุงกรมสนับสนุน กองพลทหารม้าที่ 2 พบว่า ระดับขวัญส่วนใหญ่ค่อนข้างดีในเรื่องความผูกพันต่อหน่วยและสวัสดิการ ระดับขวัญปานกลาง เรื่องการปกครองบังคับบัญชา ความมั่นคง โอกาสก้าวหน้าในการทำงาน และสภาพการทำงาน ส่วนเรื่องความพอเพียงของรายได้นั้นมีระดับขวัญอยู่ในเกณฑ์ต่ำ

ทรงชัย ดิยานนท์ (2541) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ร้อยละ 92.0 ของเกษตรกรที่กู้ยืมเงินในวงเงินไม่เกิน 40,000 บาท ของธนาคารกสิกรไทย สาขาหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ เห็นว่าชุมชนที่ทำการเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงจะทำให้เกิดความพึงพอใจในชีวิตได้ ร้อยละ 98.6 เห็นว่าความรู้ความสามัคคีของประชาชนในชุมชนทำให้ชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ และในด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ร้อยละ 90.4 เห็นการบริโภคอาหารที่ปราศจากสารเคมีต่าง ๆ มีผลให้ประชาชนมีสุขภาพที่ดี

ชนิษฐา วัฒนโฬารนนท์ (2545) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการและลูกจ้างองค์การบริหารส่วนจังหวัดจันทบุรี พบว่า ปัจจัย

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงาน ความพึงพอใจในงาน และลักษณะงานที่รับผิดชอบมีระดับความเห็นอยู่ในระดับสูง และมีความสัมพันธ์กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ทศมนพร พุทธจันทร์ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาจังหวัดราชบุรี พบว่า ข้าราชการจังหวัดราชบุรีมีความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการรับรู้เนื้อหาสาระ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก คือ ทราบเนื้อหาสาระของเศรษฐกิจพอเพียง รับรู้ถึงความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง แต่ที่น่าสนใจ คือ ด้านเนื้อหาสาระของแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงยังอยู่ในระดับค่อนข้างมากเป็นส่วนใหญ่เกือบทุกข้อ ซึ่งมีหลายประเด็นควรอยู่ในระดับมาก สำหรับด้านการนำมาใช้ประโยชน์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างมาก และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมากนอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของข้าราชการจังหวัดราชบุรีในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัยด้านอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของข้าราชการจังหวัดราชบุรีในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ปัจจัยด้านเพศ การดำรงตำแหน่ง อายุการรับราชการ และการได้รับข้อมูลข่าวสาร

สายน้ำผึ้ง รัตนงาม (2547) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาสมาชิกเสถียรธรรมสถาน ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกเสถียรธรรมสถานส่วนใหญ่เห็นด้วยในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับค่อนข้างมาก (ร้อยละ 74.8) รองลงมา คือ เห็นด้วยในระดับมาก (ร้อยละ 16.8) และเห็นด้วยในระดับค่อนข้างน้อย (ร้อยละ 8.4) ตามลำดับ ทั้งนี้ เมื่อพิจารณารายละเอียดของข้อมูลเป็นรายด้านทั้ง 3 ด้าน ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับค่อนข้างมาก ซึ่งนำมาเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยดังนี้ คือ ด้านการรับรู้ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.78, 3.06 และ 3.17 ตามลำดับ นอกจากนี้พบว่า ปัจจัยที่มีผลกับความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ รายได้ ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลกับความคิดเห็นของสมาชิกเสถียรธรรมสถานในการดำเนินชีวิตตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง คือ เพศ อายุ สถานภาพสมรส การศึกษา อาชีพ และการได้รับข่าวสาร

กุลวดี ล้อมทอง วีระภัทรานนท์ (2550) ได้ศึกษาการนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต ศึกษากรณี บุคลากรสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้วยวิธีการได้ยินได้เห็น

และได้อ่านผ่านการรับรู้จากสื่อที่เป็นบุคคลและสื่อมวลชน โดยเฉพาะการรับรู้จากผู้บริหารระดับสูงและจากวารสารของสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์เป็นส่วนใหญ่ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญมีความเข้าใจในองค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างดี สามารถแยกความแตกต่างขององค์ประกอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงโดยสามารถอธิบายพร้อมยกตัวอย่างประกอบได้อย่างชัดเจน การนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของตนเอง ครอบครัวและการทำงาน พบว่า การประยุกต์ใช้กับตนเองและการประยุกต์ใช้กับครอบครัว คือ สามารถจัดสรรรายได้ให้เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและยังมีเหลือเก็บออม มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความประหยัดและคุ้มค่า มีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความซื่อสัตย์ การประยุกต์ใช้กับการทำงาน คือ สามารถทำงานได้ทันต่อเวลา มีการใช้เหตุผลเพื่อแก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ เน้นเรื่องความจำเป็นและคุ้มค่ามีการเตรียมพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยีที่ทันสมัย และเน้นเรื่องความโปร่งใสตรวจสอบได้

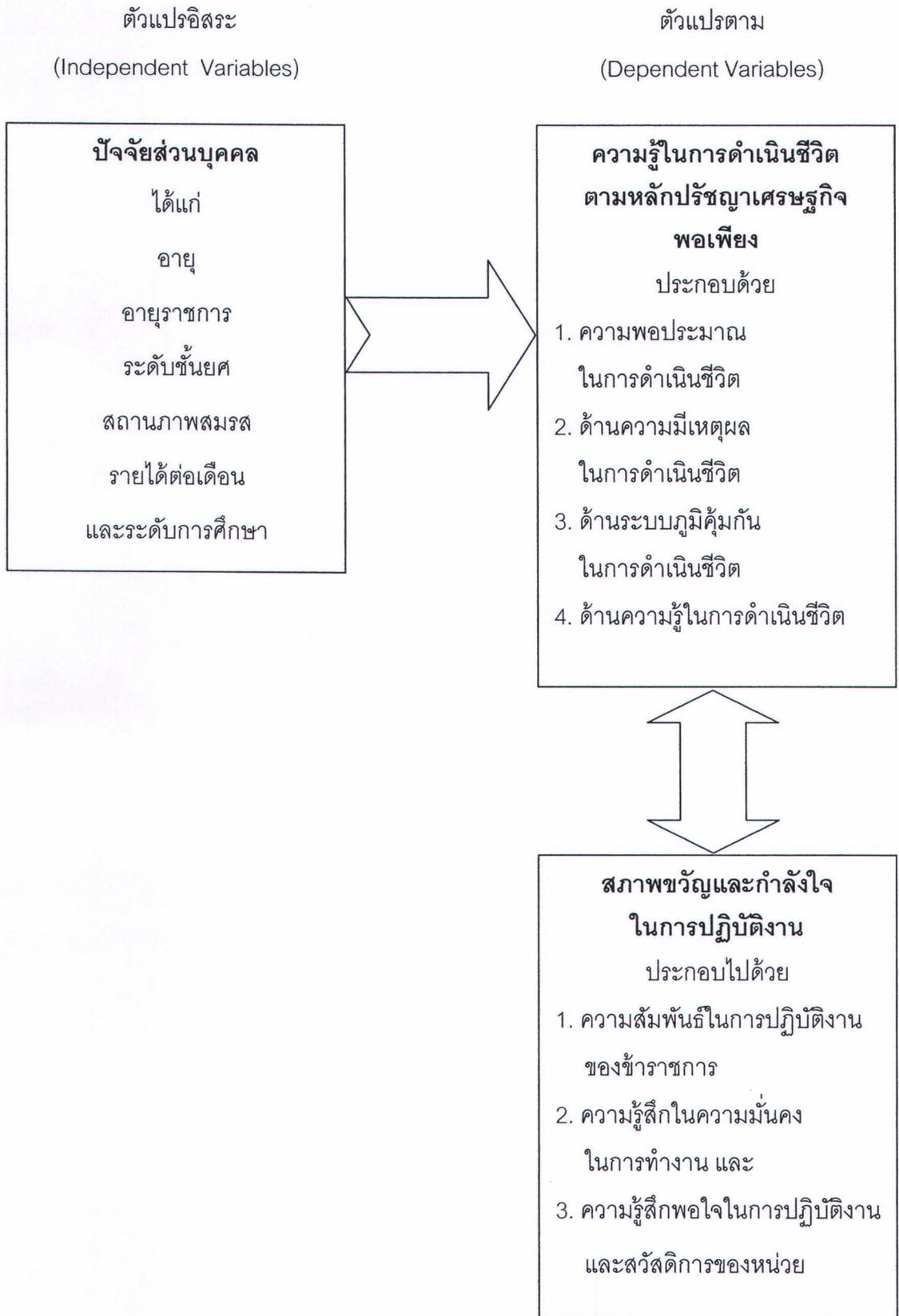
วิชญศากรณี วีระพันธ์ (2550) ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษากรณี บ้านบัวงาม ตำบลสีบัวทอง อำเภอแสวงหา จังหวัดอ่างทอง พบว่า 1. วิธีการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีแบบแผนในการดำเนินชีวิตประจำวันใช้ชีวิตแบบพอเพียงให้เวลาครอบครัว ใช้เหตุผลในการดำเนินชีวิต มีแบบแผนการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามบรรพบุรุษ วางแผนประกอบอาชีพหลักและเสริม วางแผนการผลิต เช่าที่ดินทำการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ มีแบบแผนการออม เพิ่มรายได้โดยมีอาชีพเสริม พัฒนาอาชีพ รวมกลุ่มอาชีพ มีแบบแผนการดำเนินชีวิตด้านการใช้จ่าย โดยใช้เหตุผลในการใช้จ่าย วางแผนจัดสรรค่าใช้จ่าย มีการเลือกซื้อสินค้าตามความจำเป็น มีรายได้เพียงพอแต่มีหนี้สินเพื่อปลูกสร้างบ้านและลงทุนในการประกอบอาชีพ กู้จากธนาคารหรือกลุ่มออมทรัพย์ ญาติหรือเพื่อนบ้าน มีการวางแผนในการชำระหนี้ ต้องการปลดหนี้และมีความสามารถในการชำระหนี้ สามารถใช้คืนตามเวลาที่กำหนดได้ 2. องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องในการดำเนินชีวิตตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความสัมพันธ์ในครอบครัว การอบรมสั่งสอน ความสนิทสนมระหว่างเครือญาติ นอกจากนั้นยังมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน การให้ความร่วมมือในกิจกรรมของหมู่บ้าน มีกระบวนการก่อเกิดกลุ่ม ความเข้มแข็งของกลุ่ม มีความศรัทธาในตัวแกนนำหมู่บ้าน และการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ 3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการดำเนินชีวิตของชุมชนตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ปัญหาเกิดจากขาดความเชื่อมั่นในผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน ขาดการส่งเสริมด้านการใช้สารชีวภาพ การปลูกข้าว

เน้นเพื่อขยาย คนรุ่นใหม่ขาดการสืบทอดในการทำกิจกรรม เสนอแนะส่งเสริมการทำเกษตรชีวภาพ ยึดถือแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต ส่งเสริมคนรุ่นใหม่เข้าร่วมกิจกรรม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาในหัวข้อ เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับสภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการนายทหารชั้นประทวน กองพันทหารราบที่ 1 กรมทหารราบที่ 9 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา ค้นคว้าจากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนเอกสาร ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสามารถสังเคราะห์เป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย ได้ดังนี้

1. **ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)** คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่
 - 1.1 อายุ
 - 1.2 อายุราชการ
 - 1.3 ระดับชั้นยศ
 - 1.4 สถานภาพสมรส
 - 1.5 รายได้ต่อเดือน
 - 1.6 ระดับการศึกษา
 2. **ตัวแปรตาม (Dependent Variables)** ประกอบด้วย
 - 2.1 ความรู้ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่
 - 2.1.1 ความพอประมาณในการดำเนินชีวิต
 - 2.1.2 ด้านความมีเหตุผลในการดำเนินชีวิต
 - 2.1.3 ด้านระบบภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต
 - 2.1.4 ด้านความรู้ในการดำเนินชีวิต
 - 2.2 สภาพขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ได้แก่
 - 2.2.1 ความสัมพันธ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการ
 - 2.2.2 ความรู้สึกในความมั่นคงในการทำงาน และ
 - 2.2.3 ความรู้สึกพอใจในการปฏิบัติงานและสวัสดิการของหน่วย
- โดยสามารถเขียนเป็นกรอบแนวคิดดังภาพในหน้าถัดไป

ภาพ 2 กรอบแนวคิดในการวิจัย